

BANISH THE DARKNESS לגרוש את החושך

נובמבר 2016

BANISH THE DARKNESS לגרש את החושך

"גזע אינו ממשי אולם הוא קיים והוא הורג אנשים"

התפתחותה של החשיבה הגזעית החלה בעידן הקולוניאלי והאימפריאלי המודרני ואפיינה במידה רבה את העולם המערבי ואת יחסיו עם עולמות אחרים. בסוף המאה ה-19 ההבחנות המדעיות בין גזעים נתפסו כעובדה קיימת, בעלת זיקה לגיאוגרפיה, לדת, למעמד ולצבע. בתקופה זו היהודים כבר הוגדרו כגזע. היחסים בין גזענות לגזע מתווכים במנגנון של הבנייה תרבותית ופוליטית המכונה הגזעה. פעולת ההגזעה ממינת בני אנוש לגזעים שונים בהפיכתו של ה"ביולוגי" (למשל צבע העור ושושלת משפחתית) ה"חברתי" (ארץ המוצא) וה"תרבותי" (למשל הרגלי אכילה ועמדה כלפי טכנולוגיה) ל"טבעי" ולבלתי ניתן לשנוי. גם מעמד מגדר ומיניות הינם שדות מובהקים של הגזעה.

במגילת העצמאות נאמר שמדינת ישראל "תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום... תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכלל אזרחיה בלי הבדל דת גזע ומין". יתר על כן, לאחר קום המדינה בצל השואה ובשנות ההגירה של שארית הפליטה לישראל, היה טאבו על השימוש במונח "גזענות". ראוי לציין שהדין הפלילי בישראל מטיל עונש מאסר בפועל על הסתה לגזענות: "רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדנים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכול בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי אתני." (סעיף 144 בחוק העונשין).

ההבטחה לשמור על שוויון מלא מתנפצת אל מול מציאות מתמשכת של אי שוויון חברתי, כלכלי ופוליטי בו נתקלים רבים מאזרחי ישראל. בהווה הישראלית, הגזענות נוכחת בהפרדה פיזית, באפליה על רקע לאומי ותרבותי, בפשעי טרור על רקע לאומי, הדרה, ושנאה כלפי כל מי שמוגדר "אחר". הגזענות לסוגיה נוכחת בצמרת השלטון בקרב מנהיגים ופוליטיקאים, בצבא ובמשטרה, בכל האתרים החברתיים ובקרב הציבור הרחב. קיים גודש של תופעות גזעניות במציאות היום יום, ושימוש מפורש במונח "גזענות" בתוך הדיון היומיומי בנושא. לאור זאת בולט ביתר שאת היעדרו של דיון אקדמי בישראל על גזע, על הגזעה ועל גזענות.

בתערוכה **'לגרש את החושך'** מציגים ארבעה עשר אמנים ממגוון הקשת של החברה הישראלית.
הם מתייחסים לביטויי גזענות והדרה שחוו וראו.

האמנים המשתתפים

גדעון אגזיה / רות אורנבך / דניאל בהריר / וננה בוריאן ואלכס קורבטוב / סופי ג'מבר /
נטליה זורבובה / משה טרקה / אורנה לוצקי / הילה ליזר בגיה / תלמה נבו / אולגה קונדינה /
לנה קזובסקי / רינת שניידובר

אוצרת
כרמל גופר

חוצלארץ

2015, דיפטיך
שתי הדפסות צבע
70/50 ס"מ

רינת שניידובר

1978
מקסיקו

חוצלארץ

2015, דיפטיך
שתי הדפסות צבע
70/50 ס"מ

רינת שניידובר

1978
מקסיקו

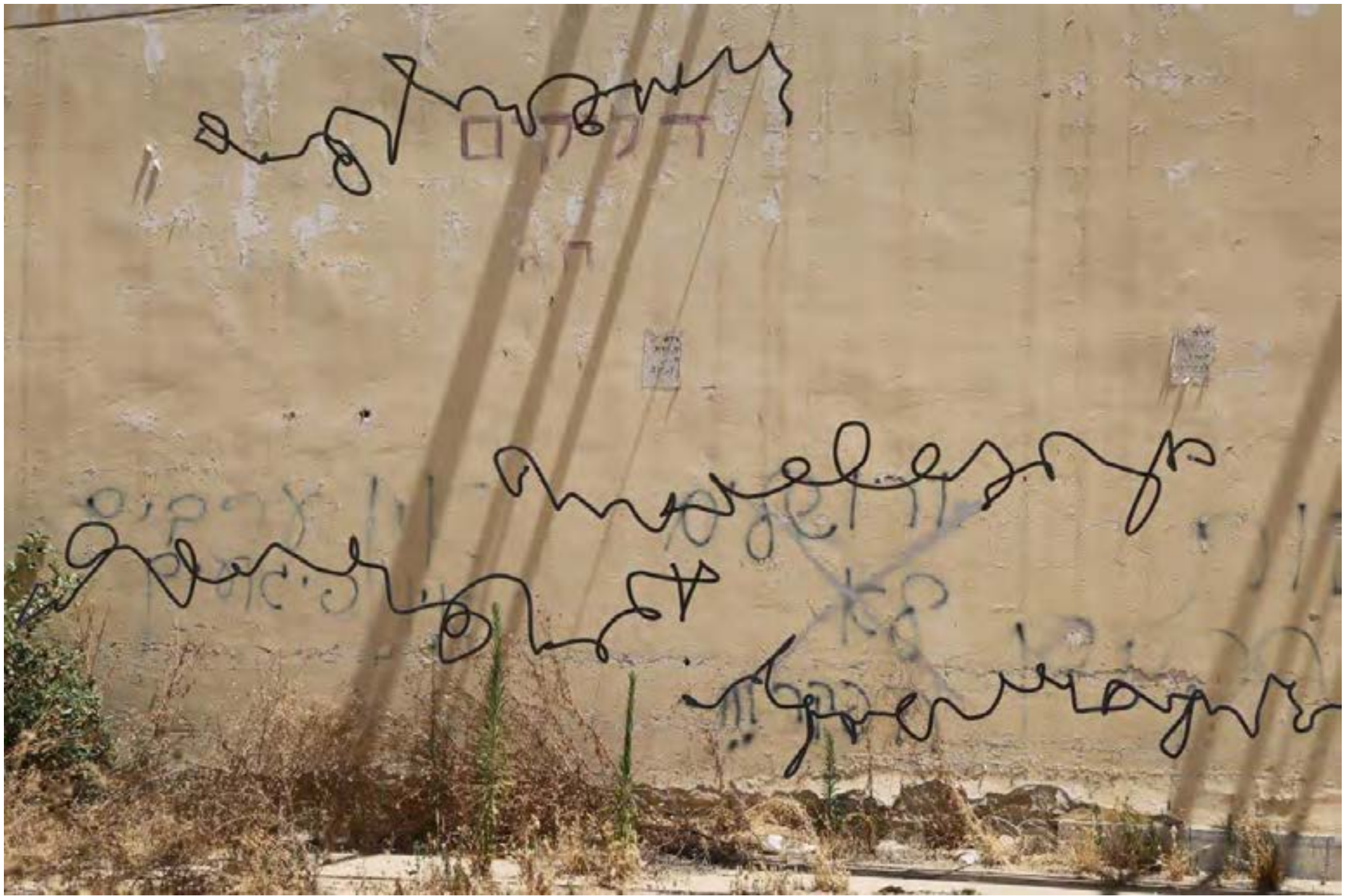
העבודה 'חוצלארץ', עוסקת דרך יחסי צלם/מצולמת וצלמת/מצולם בפנטזיה על אחרות ועל אקזוטיקה, מנקודת המבט הלא מודעת של האחר/ת. בדימוי הראשון, האמנית מקושטת ומאופרת בכבדות על רקע חדר נעוריה, היא נמצאת על התפר שבין ילדות לבגרות. הצלם, ממעמד נמוך יותר, נשכר ע"י הוריה לשם תיעוד יום הולדתה ה־15, עת נערה במקסיקו מגיעה לפרקה. על ידי ניכוס הצילום של הצלם הזר והפיכתו ליצירת אמנות כעבור 20 שנה, חושפת שניידובר את הממד הגרוטסקי שבמעמד הצילום הזה, במסגרתו היא מתחייבת בפני החברה להישאר מוצג, אובייקט, "אחר" שהפנטזיה שלו היא להפוך לפנטזיה של המבט הגברי. בדימוי השני, מ־2011, מצולם מהגר אריתראי על הרקע המצועצע הנמצא בסטודיו שלו לצילום. הפעם הצלמת היא אישה לבנה פריבילגית והמצולם, פליט זכר המדגמן את גבריותו. ישנם קווי דמיון בין שני הדמויים: כוחו של הצלם על המצולמת בהיותו זכר למרות הפערים הסוציאוקונומיים וצבע העור, כמו כוחה של הצלמת על המצולם בצבע עורה ובשייכותה למקום. בשני המקרים, מגלמים המצולמים את תפקיד ה"אחר" שמצופה מהם (נערה־אישה מטופחת ואלגנטית, גבר שחור, זקוף ושפת גופו מסוגרת על הרקע האקזוטי שמזוהה עמו) לאחר שהפנימו את הנורמות החברתיות שמגדירות אותם כ"אחרים", ובכך למעשה משמשים סוכני דיכוי עצמי בידי החברה הגברית־הלבנה שמעוניינת לשמר את כוחה.

חוצלארץ

2015, דיפטיך
שתי הדפסות צבע
70/50 ס"מ

רינת שניידובר

1978
מקסיקו

OUT OF ORDER

2016
צילום ופיסול קיר מברזל
ס"מ 150/100/20

הילה ליזר בג'ה

1966
ישראל

במסגרת חיפושיה אחרי מבנים נטושים, נתקלת האמנית בכתובות גרפיטי שרוססו בידי אלמונים:
הצהרות לאומניות, קללות וסיסמאות פוליטיות. היא מנסה לדמיין את מי ש"יצר" אותן... פיסול הברזל
יוצא מתוך הצילום וקירות הגלריה, אל חלל התערוכה ככתב לא מוכר המנסה לבטל את השפעת המילים
או להגיב אליהן ממקום תת הכרתי.

OUT OF ORDER

2016
צילום ופיסול קיר מברזל
150/100/20 ס"מ

הילה ליזר בג'יה

1966
ישראל

קסניה שמוגלין
 שנת עליה: 1995 / גיל: 16 / קירובוגרד, אוקראינה / מתגוררת בפ"ת / מורה לפילאטיס

דן
 שנת עליה: 2007 / גיל: 35 / ניגריה / מתגורר באשדוד / עובד ביבנה

קטבים / POLES

2016, מיצג אינטרנטי

אורנה לוצקי

1957
 ישראל

במיצג האינטרנטי **POLES/קטבים**, הציגה האמנית פורטרטים של ישראלים מרקעים שונים בציון רשימת היתרונות והחסרונות בחייהם אשר השפיעו על עיצוב אישיותם. קטבים אלו הם תוצרי המפגש של שאיפות וחלומות למול מציאות של הישגים וקשיים. במהלך חודש התערוכה (נובמבר 2016), ניתן היה לסרוק את הברקוד ולהכנס למיצג באמצעות הטלפון הנייד, המחשב וכד'. כיום ניתן להכנס ל**POLES/קטבים** בפייסבוק ולראות את כל משתתפי המיצג.

POLES/קטבים

2016, מיצג אינטרנטי

אורנה לוצקי

1957
ישראל

חסכה לבנה

2012
הדפסת למדה
70/100 ס"מ

גדעון אגז'ה

1984
אחיופיה

גדעון אגז'ה מתעד במצלמתו באופן ייחודי התרחשויות מחיי הקהילה.
העבודה **'מסכה לבנה'** נעשתה בהפגנת מחאה שנערכה בקריית מלאכי בשנת 2012. קבוצת הצעירים
ניצבת על הבמה בזירת ההתרחשות. המסכה הלבנה הפכה לסמל של קבוצת 'אדיס זמן' (עידן חדש) שקמה
בקריית מלאכי ושאפה לעידן חדש ללא אפליה וגזענות. את המסיכה הלבנה יצר האמן אלדד טרקה:
"אנחנו לבנים, אנחנו חלק מן החברה, אבל בעצם זו רק מסכה, אנחנו לא רוצים להיות אחרים מאיך
שאנחנו". הפה האדום המחייך חיוך מאולץ נועד להדגיש את הניגוד לפרצוף האמתי.

שוורצע

2016
דיוקן עצמי, באוגוסט 1966
שמן על בד 135/68 ס"מ

רות אורנבך

1956
רוסיה

'שוורצע' דיוקן עצמי כילדה, עולה חדשה מברה"מ בקיץ ישראלי טיפוסי.
"וּוּוּוּזִית, רוּסִיה לבנה, רוּסִיה מסריחה" היו חלק מכינויי הגנאי אותם שמעה רות אורנבך בשכון
העולים. בכל חופש גדול הייתה 'שורפת' את עצמה בים על מנת למחוק את מסכת הגלות מעל פניה,
בשאיפה להידמות לילידי הארץ הצברים.

שווארצע

2016
דיוקן עצמי, באוגוסט 1966
שמן על בד 135/68 ס"מ

רות אורנבך

1956
רוסיה

חספרה ברח' סלמה

2014
צבעי מים על נייר
29.7/21 ס"מ

אולגה קונדינה

1965
רוסיה

קפה בונה שאנן

2014
צבעי מים על נייר
29.7/21 ס"מ

אולגה קונדינה

1965
רוסיה

קונצרט סודאן

2013, בגורן גולדשטיין
קאנטרי קלאב בשכונת שפירא, ת"א
טוש על נייר, 45/30 ס"מ

נטליה זורבובה

1975
רוסיה

קונצרט סודאן 3

2013, בגורן גולדשטיין
קאנטרי קלאב בשכונת שפירא, ת"א
טוש על נייר, 45/30 ס"מ

נטליה זורבובה

1975
רוסיה

האמניות אולגה קונדינה ונטליה זורבובה מתעדות בעבודותיהן סצנות מחייהם של מהגרי העבודה החיים באזור התחנה המרכזית הישנה בתל אביב. הציור נעשה מתוך התבוננות, לעיתים הן נתקלות ביחס של עוינות או חשדנות מצד מושאי העבודות ולמרות זאת, מוצאות את דרכן להמשיך להתבונן ולצייר בזירה לא תמיד אוהדת.

קונצרט סודאן

2013, בגורן גולדשטיין
קאנטרי קלאב בשכונת שפירא, ת"א
טוש על נייר, 45/30 ס"מ

נטליה זורבובה

1975
רוסיה

חספרה ברח' סלמה

2014
צבעי מים על נייר
29.7/21 ס"מ

אולגה קונדינה

1965
רוסיה

שחור לבן והדם

16 ביולי 2009
וידאו, 60 שני'

סופי ג'חבר

1981
לילבלה, אחיופיה

בעבודת הוידאו 'שחור לבן והדם' נוגעת האמנית סופי ג'מבר בכאב האישי והקולקטיבי בעקבות פרשת הדם שנחשפה במאי 1996. היא מוחה על הזלזול בבני הקהילה ועל חוסר ההכרה בערכיה. עד היום עדיין לא מורשים יוצאי אתיופיה שלא נולדו בארץ לתרום דם. הפה שנפער במסכת החול, מהווה סמל לזעקה השקטה של העדה על עוולות האפלייה והגזענות.

שחור לבן והדם

16 ביולי 2009
וידאו, 60 שני'

סופי ג'מבר

1981
לילבלה, אתיופיה

ללא כותרת

2015
תוויות של בגדים
תפירה, 112/60 ס"מ

לנה קזובסקי

1983
רוסיה

לנה קזובסקי מגיבה להתייחסות הסטריאוטיפית אל קבוצות שונות בחברה. כאישה וכאישה 'רוסיה' בפרט, נתקלת קזובסקי מידי יום בתוויות שהחברה 'מדביקה' לפרט השונה מן ההגמוניה ("את רוסיה – לא קר לך?, אכלת חזיר?, את מבינה עברית?"). ה"תוויות" הללו מתייחסות לתכונות ולהתנהגות, ומקשות על ההתקדמות בחיים. השמלה עשויה מתוויות של בגדים, הן אינן נעימות למגע, מעקצצות ומגרות את העור. השמלה היא מטפורה לביטויי גזענות: פוגעים, מכאיבים ומגבילים.

ללא כותרת

2015
תוויות של בגדים
תפירה, 112/60 ס"מ

לנה קזובסקי

1983
רוסיה

חיטה

2016
עץ, דיקט, פלסטיק, צבעי שמן
200/140

דניאל בהריר

1956
אנגליה

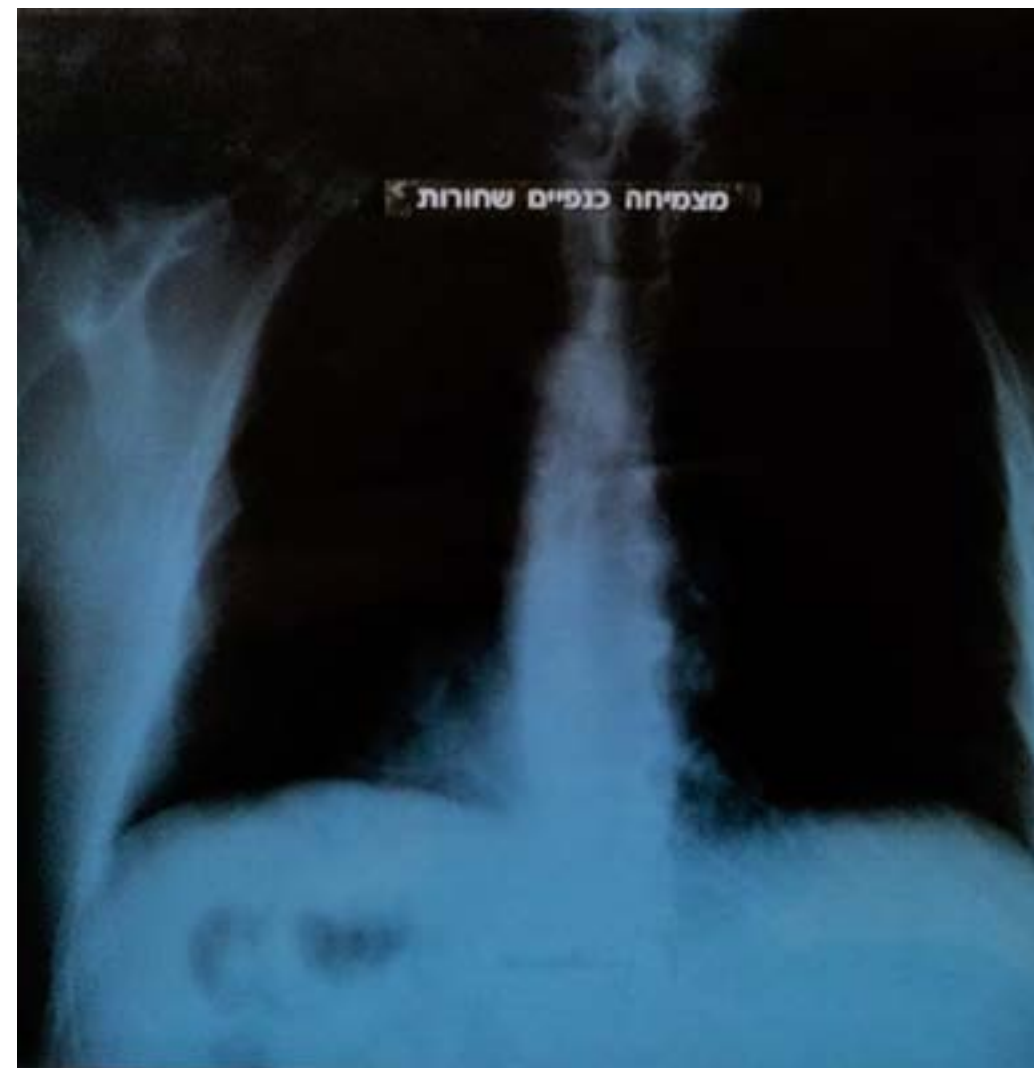
העבודה 'מיטה' מתייחסת לגזענות בין עדתית שהייתה באנגליה, במחצית השניה של המאה הקודמת. האמן דניאל בהריר נולד באנגליה, בסוף שנות החמישים. באותה תקופה הייתה הפרדה מוחלטת בין היהודים הספרדים לאחיהם האשכנזים. הראשונים, שהגיעו לאנגליה במאה השבע עשרה, ראו עצמם אליטה ביחס לאשכנזים, שארית הפליטה שזה מקרוב באו ונראו להם פרימיטיביים. רק בחלוף השנים, החלו להתערבב אלה עם אלה ולהנשא. האמן ובת זוגו הם "זוג מעורב".

מיטה

2016
עץ, דיקט, פלסטיק, צבעי שמן
200/140

דניאל בהריר

1956
אנגליה

ילדה טובה

2016
הדפסה על גבי צילומי רנטגן
גדלים שונים

תלמה נבו

ישראל

"אל תעמדי בשמש – את שחרה"

תלמה נבו

"אל תעמדי בשמש – את שחרה"

אמר לי אבי כשנולדתי.

"כושית, כושית",

קראו אחרי הילדים בשכונת חגרי הפנים

והכתימו את שמלתי הלבנה.

אמו של מלח-הארץ לא התיירה לי להכניס

לחדרי ביתה בהקי השיש ווילונות המוסליו

המכסים על הפריסים המוגפים.

"כלן זונות",

אמרה הדודה בהפריחה עשו לבן.

שעות הדמדומים היו לי למחסה

כצל בין צללים הלכתי שקופה ואלמת

כעשב המוצף, המיבש,

הדרוס המחכה לשעתו.

דמה השחר אבי, כבר נספג באדמה

הגירית, העקשת,

מלח הארץ אבד את מליחותו

ואני מחוללת, מפזרת מלח סדומית

על ראשי,

על פני,

על עיני,

סופגת את השמש הקופחת לתוככי גופי

מזרימה פשוטה בעורקי דמי

מזמינה

כנפים

שחרות

ילדה טובה

2016
הדפסה על גבי צילומי רנטגן
גדלים שונים

תלמה נבו

ישראל

NON. WEDDING. DRESS

2016
הדפס על בד
טכניקה מעורבת

אלכס קורבטוב

1989
אוקראינה

וננה בוריאן

1984
ארמניה

בעבודה 'Non. Wedding. Dress', האמניות וננה בוריאן ואלכס קורבטוב עוסקות בנישואין, מנקודת מבט סובייקטיבית. במדינה בה לא קיים מוסד נישואין אזרחי, מי ששואף להקים תא משפחתי פורמלי מחויב להתחתן ברבנות. אפשרות זו נבצרת ממי שאינו יהודי על פי ההלכה (מי שאימו אינה יהודיה). אזרחים אלו אינם יכולים לממש את זכותם ולהינשא. החל משנת 2002, ע"י הסעיף לאום בתעודת הזהות הישראלית, מודפסת שורת כוכביות (כדי להימנע מלרשום במסמך רשמי את יהדותו של אדם ע"פ קביעת בג"ץ על פיה יש לרשום כיהודים את מי שעברו גיור רפורמי). כיום רישום תאריך הלידה העברי לצד הלועזי הוא סימן להיות התושב יהודי. הדימוי: לאום **** * משמש נקודת מוצא והשראה לעבודה. תבנית סימטרית עם המילה לאום *** מודפסת על בד לבן. מהבד נתפרה שמלת כלולות לבנה 'קצפתית' סטריוטיפית. האמניות שואפות לבטא את המורכבות שקיימת בפעולה פשוטה לכאורה: הזכות ליצור תא משפחתי גרעיני פורמלי.

NON. WEDDING. DRESS

2016
הדפס על בד
טכניקה מעורבת

אלכס קורבטוב

1989
אוקראינה

וננה בוריאן

1984
ארמניה

יוסף סלחמסה

2016
זפת, בטון וצבעי אקריליק על בד
150/100 ס"מ

חשה טרקה

1982
אחיופיה

הדמות בעבודתו של משה טרקה מחייכת אולם היא נמצאת בתנוחה מקופלת, לא טבעית, מטרידה. בכך שואף האמן לבטא את השבר בו היה שרוי יוסף סלמסה לאחר שהותקף ע"י שוטרים והובל בניידת" זרוק כמו חיה" אל תחנת המשטרה, שם נעצר והוכה. יוסף סלמסה היה ילד טוב חייכן ושמח, ללא עבר פלילי וללא קשר עם המשטרה. שלוב הבטון והזפת נועדו ליצור טקסטורה מחוספסת, הצבעים העזים, חלקם שמחים, הונחו במריחות גסות. כל אלו מסמלים שמחה וקושי בו זמנית, משל ליוסף סלמסה לפני המקרה ואחריו.

יוסף סלמסה

2016
זפת, בטון וצבעי אקריליק על בד
150/100 ס"מ

משה טרקה

1982
אחיופיה